

Na dobro poznatom mjestu o *grmu* (Izl 3) u kojem se Jahve Bog objavljuje s nakanom da oslobodi svoj narod iz egipatskog ropstva, Mojsije je poslan na dvije adrese s dvije različite poruke i unaprijed predviđene reakcije. Najprije treba otići starješinama Izraleaca i kazati im da mu se objavio Bog koji je odlučio da ih izvede iz ropstva i odvede u zemlju u kojoj teče med i mlijeko (usp. Izl 3,16-17). Izraleske starješine će Mojsija poslušati (Izl 3,18a).

Potom zajedno s njima treba otići faraonu i tražiti da ih pusti tri dana hoda u pustinju kako bi ondje svom Bogu Jahvi prinijeli žrtvu. I faraon će ih pustiti, ali tek pošto bude natjeran teškom šakom (Izl 3,18b-20).

Na prvi mah traženje da ih pusti na trodnevno hodočašće u pustinju izgleda kao prikrivanje prave namjere Izraelaca da nepovratno odu iz Egipta. No, u cjelokupnom slijedu događaja izjednačivanje izlaska iz egipatskog ropstva s iskazivanjem štovanja Bogu, zapravo stavlja u prvi plan središnje pitanje čitavog opisa izlaska, a ono glasi: tko je pravi gospodar Izraela, faraon koji Izraelce drži u ropstvu, ili Jahve, Bog koji ih poziva u slobodu?¹

Izrael u ropstvu služi faraonu

Na početku Knjige Izlaska Izraelci su u Egiptu i služe faraonu kao robovi. Faraon ima velike građevinske projekte

---

¹ Na tom pitanju izgrađena je čitava struktura Knjige Izlaska. Usp. J.-L. SKA, *Introduzione alla lettura del Pentateuco*, Bologna, 2001., 38-44.

(Izl 1,11) i stoga Egipćani Izraelcima zagorčavaju život teškim radovima (usp. Izl 1,14).

Jedino u čemu se Izraelci pokazuju jačima jest njihova otvorenost životu. Njihove su žene životnije od Egipćanki (Izl 1,19), a babice su im bogobojazne (Izl 1,17). Već tu nazire se sukob koji dolazi do vrhunca u faraonovim susretima s Mojsijem. Hebrejske babice više se boje Boga koji daje život, negoli faraona koji ubija. Nasuprot faraonu koji naređuje da se svako hebrejsko muško dijete baci u rijeku (Izl 1,22), stoji Bog koji ih blagoslivlje potomstvom (Izl 1,21). Nasuprot faraonu koji tlači Izraelce prisilnim radovima, stoji Bog koji ih poziva u pustinju da mu prinesu žrtvu.

Kada Mojsije i starješine s time dolaze faraonu on odgovara: "... zašto odvrćate svijet od njegovih dužnosti? Idite na svoj posao. Sad kad se svjetina tako umnožila", nastavi faraon, "vi biste ih od posla odvratili?" (Izl 5,4-5).

Ili malo dalje, "Lijenčine ste vi! Lijenčine!. Stoga i kažete: 'Hajdemo da prinesemo žrtvu Jahvi!'" (Izl 5,17).

Znakovit je taj faraonov odgovor, tako tipičan za one koji u iskazivanju štovanja Bogu vide nepotrebno gubljenje vremena i materijalnu štetu. Faraon je zauzet gradnjom gradova-*skladišta* (Izl 1,11) i misao mu je samo o tome kako će povećati i uskladištiti svoje bogatstvo (usp. Lk 12,16-21). Smisao postojanja Izraelaca u Egiptu sastoji se stoga u njihovu služenju faraonu.² Sve drugo je besmisleno. Zašto ići tri dana hoda u pustinju i to samo za to da bi prinijeli žrtvu Bogu kojega faraon niti ne poznaje? To je nepotreban napor i veliki trošak!

I osim toga, zar nema boga ovdje, u Egiptu? To jest: zar bog nisam ja?! "Tko je taj Jahve da ga ja poslušam?" (Izl 5,2), kaže faraon. On koji Izraelce drži pod svojom vlašću ne može tek tako pristati da svoje sluge prepusti nekom drugom Gospodaru. Učinit će to tek pošto budi natjeran jačom šakom.

Izrael izlazi iz Egipta

Prave nakane Izraelaca da nepovratno odu iz Egipta postaju faraonu jasne kada Mojsije inzistira da u pustinju pođe sav narod, i mlado i staro, i muškarci i žene, sa svime što imaju. U pustinju trebaju povesti i sva svoja stada. "Ni papak neće ostati

² Čak se i sami nazivaju faraonovim slugama (vidi Izl 5,15-16)

ovdje” kaže Mojsije faraonu “jer od svih stada valja nam izabrati za žrtvovanje Jahvi, Bogu našem, a ne znamo, dok onamo ne stignemo, što moramo Jahvi prinijeti.” (Izl 10,26).

I doista je tako. Izrael se uputio da u pustinji iskaže Bogu štovanje, ali još ne zna kako će to učiniti. To je ono stanje koje sveti Pavao izražava riječima: “Doista ne znamo što da molimo kako valja, ali se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima.” (Rim 8,26). U knjizi Izlaska zauzimanje Duha izraženo je oslobođenjem iz ropstva, a njegovi *uzdasi* čuju se u Zakonu.

78

Nakon što su *svi sa svim stadima* izišli iz Egipta i došli u pustinju, Bog je Izraelcima objavio što mu i kako trebaju prinijeti za žrtvu. Nakon što ih je izveo *iz ropstva* s njima je sklopio Savez i dao im Zakon u kojem se nalazi sve što je Izraelu potrebno za život, pa tako i nacrt za gradnju svetišta - Šatora sastanka i popis žrtva koje se u njemu trebaju prinostiti (Izl 25 – 31). Izraelci sada znaju kako će Bogu iskazati štovanje. Međutim, svetište se ne može sagraditi niti se u njemu mogu prinostiti žrtve dok se ne riješi još jedno pitanje.

Novi rival

Izraelci su se oslobodili Egipta iz kojega su izišli, ali se još trebaju osloboditi Egipta koji su ponijeli sa sobom (usp. Izl 12,35-36). Put kroz pustinju zato nije bio bez posrtanja. Dok je Bog na Sinaju govorio Mojsiju: “Ne pravite uza me kumira od srebra niti sebi pravite kumira od zlata” (Izl 20,23), narod je pod brdom govorio Aronu: “Napravi nam boga, pa neka on ide pred nama” (Izl 32,1).

Tako Jahve, koji je u Egiptu pokazao svoju moć nad faraonom, sada u pustinji dobiva novoga rivala. Ponovno se postavlja pitanje: tko je pravi vladar Izraelov? Bog koji ga je izveo iz ropstva i dao mu Zakon, ili tele koje su sami napravili od zlata svojih naušnica da bi oko njega igrali u bezakonju? Hoće li dalje kroz pustinju narod voditi Bog ili tele?

“Brzo su zašli s puta koji sam im odredio” “vidim da je ovo narod tvrde šije”, žali se Bog Mojsiju. “Pusti sada neka se moj gnjev na njih raspali da ih istrijebim. Onda ću od tebe razviti velik narod” (Izl 32,7-9). No, ipak neće tako završiti.

Gradi se Šator sastanka

Nisu se baš svi odmetnuli od Boga i Mojsijeva molitva smiruje Božji gnjev. Zlatno tele je spaljeno i satrto u prah (usp. Izl 32,20). Savez se obnavlja i gradi se svetište po nacrtu koji je Bog dao Mojsiju na Sinaju. Mojsije kaže narodu:

“Ovo je Jahve naredio: Među sobom pokupite prinos Jahvi! Tko god je plemenita srca neka Jahvi donese prinos... A onda svatko koga je srce vuklo i duša poticala dođe noseći svoj prinos u čast Jahvi za gradnju Šatora sastanka, za svaku službu u njemu i za posvećena odijela. Strčaše se muževi i žene: svi koje je srce vuklo...

Svatko tko je mogao dati kakav dar u srebru ili tuču donese to kao prinos u čast Jahvi. Svatko u koga se našlo bagremova drva za upotrebu u bilo kojem poslu, donese ga. Sve žene koje su bile vješte prele su svojim rukama i donosile što bijahu oprele.... Sve žene koje je njihovo srce poticalo zbog njihove vještine prele su kostrijet. Glavari su donosili oniksa i drugoga dragog kamenja za umetanje u oplećak i naprsnik; pa mirodije i ulje za svjetlo, ulje za pomazanje i miomirisni tamjan. I tako Izraelci - svi ljudi i sve žene koje je srce poticalo da pridonesu bilo što poslu koji je Jahve po Mojsiju naredio da se izvrši - donesoše to kao dragovoljan prinos u čast Jahvi.” (Izl 35, 5-29).

Tako je dragovoljnim prinosima sagrađeno svetište, Šator sastanka, Slava je Jahvina ispunila Prebivalište, i time završava Knjiga Izlaska (Izl 40,34-38).

Izrael u slobodi služi Bogu

Na početku Knjige Izlaska Izraelci služe faraonu *u ropstvu*, a na kraju služe Bogu *u slobodi*. Međutim razlika između ta dva služenja je neusporediva. Služenje Bogu nije neko drugo ropstvo nego – bogoslužje, liturgija, a ono što razlikuje liturgiju (služenje Bogu) od služenja drugim gospodarima može se sažeti u sljedeće točke:³

1) Liturgija, tj. bogoslužje, nije prisilno nego slobodno služenje. Služenje u kojem ljudi rade dragovoljno, onako kako ih srce vuče Bogu, bez nekog prikrivenog interesa i ne očekujući

---

³ Za prve dvije točke vidi J.-L. Ska, *Introduzione alla lettura del Pentateuco*, 43-44.

plaću. Stoga smisao bogoslužja ne može razumjeti čovjek koji nije spreman ništa učiniti besplatno.

2) Rob nema pravo na počinak, a onomu koju služi Bogu počinak je čak zapovjeden. Jedino što se mora raditi u dan počinaka jest *ono što se ne mora* – a to je bogoslužje. Ono je čin slobode i njegov smisao ne može razumjeti čovjek koji nije slobodan.

3) Tko služi Bogu otaca, to ne može činiti sam. Bogoslužje se obavlja u Šatoru *sastanka* i čin je čitave zajednice. Svi sa svime moraju izići iz Egipta i doći u pustinju da bi tamo zajedno Bogu prinijeli žrtvu. Mojsije pod Sinajem “vodi sav narod iz tabora ususret Bogu” (Izl 19,17), i svi sudjeluju u izgradnji svetišta.

Inače se događa ono što se dogodilo s Kajinom i Abelom (vidi Post 4,3-16). Kako god tumačili prvo (brato)ubojstvo u povijesti ljudskog roda, ostaje činjenica da se ono dogodilo u kontekstu individualnog prinošenja žrtava. Razlog zašto se Bogu svidjela Abelova žrtva, a ne Kajinova, nije naveden. No, bili se mogla roditi zavist i bratoubojstvo da su obojica Bogu prinijeli istu, zajedničku, žrtvu?

4) I na koncu: tko služi Bogu, ne može služiti drugim gospodarima (među koje spada i moje ‘Ja’). Sam Isus kaže: “Nitko ne može služiti dvojici gospodara. Ili će jednoga mrziti, a drugoga ljubiti; ili će uz jednoga prijanjati, a drugoga prezirati. Ne možete služiti Bogu i bogatstvu.” (Mt 6,24).

***

Iako je starozavjetno bogoslužje bilo privremeno i samo pralik onoga istinskoga; iako i novozavjetno bogoslužje ima različite izražajne forme, temeljno je usmjerenje uvijek isto: služenje Bogu oslobađa nas robovanja drugim gospodarima.⁴

---

⁴ Kad shvatimo da se sloboda sastoji u služenju pravom i jedinom Gospodaru, možemo bolje razumjeti zašto totalitarni režimi bogoslužje ili zabranjuju (faraon) ili zloupotrebljavaju (zlatno tele).